

MAGYAR IPAR

„IPARÜGYEK“ — AZ ORSZÁGOS IPAREGYESÜLET HETI KÖZLÖNYE.

Megjelenik vasárnap. — Az Orsz. Iparegyesület tagjainak tagsági díjkért jár. Az előfizetési díj egész évre 12 K., félévre 6 K. Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapest, VI., Gróf Zichy Jenő-utca 4., az egyesület házában. — Felelős szerkesztő: Gelléri Mór.

TARTALOM.

I. Általános rész.

„Népház és Közkönyvtár.“ (A főváros millenniumi alapítványa.)

Az ipari továbbképző tanfolyamok. A nürnbergi „Landesgewerbeanstalt.“ Két német állam iparfelügyelete.

Kamarai élet. Országos kamarai gyűlés. Kamarai jelentések. (Besztercebánya. Kolozsvár.)

Kiállítási ügyek. Osztrák vélemény a turini kiállítás magyar csoportjáról. Plakatirozott hirdetések jogilag kötelezettek-e? A turini kiállítás látogatottsága.

Irodalom. A német textilvegyészeti ipar technikai fejlődésének legújabb eredményei.

Szakoktatás. A kötelező továbbképzés.

Munkásügyek. Munkásbiztosítás. Országos Pénztár.

Munka és üzlet. Munka. Szállítás.

Vegyes hírek. Hivatalos közlemények a keresk. minisztérium köréből. Állami kedvezmények. Új ipartestületek. Vásáráthelyezések. Új vásárok. Pótvásárok.

Különfélék. Egyesületünk igazgatója. A vízjogi törvény revíziója. Új ipari czimtár. A mesterséges édesítőszer monopóliuma. Munkásmozgalom a sütőiparban. Borbélyok és fodrászok segítő egyesülete. Tűzoltószergyáraink figyelmébe. Az osztrák ipartanácsból. Cementkiviteli alkalom Oroszországba. A Máhrischer Gewerbeverein ötvenedik évi jelentése. Az Eternit-pala szabaddalmának megsemmisítése. A főváros ideiglenes műszaki alkalmazottai. A gyárépületek adójának reformja Ausztriában. Biztosítás üzemszünetelés esérére. Állami életbiztosítás Olaszországban. A felmondás nélkül való elbocsátás. A munkaközvetítő intézetből.

II. Egyesületi élet.

Végrehajtó bizottság. Acetylenipari szakosztály.

III. Értesítések.

M. kir. államvasutak. Magyar Királyi Folyam- és Tengerhajózási Részvénytársaság. Szent Lukács gyógyfürdő.

IV. Hirdetések.

V. Melléklet.

Törvényjavaslat az üzleti záróra rendezéséről.

„Népház és Közkönyvtár.“

(A főváros millenniumi alapítványa.)

Budapest székesfőváros szerdai közgyűlésének legfőlemelőbb momentumuma az a határozat volt, a melyben végre, tizenöt év után döntött a millenniumi alapítvány felhasználásáról. A döntés, a mely teljes egyhangúsággal történt, méltó az alapítvány intencziójához, az ország első városához és ahhoz a nagy alkalomhoz is, a melynek megörökítésére szánták ezelőtt tizenöt esztendővel. A közgyűlés határozata szerint az alapítványból a *Népház* és a *községi nyilvános könyvtár* fogják megépíteni. Ennek a nagyjelentőségű szociális alkotásnak szépségét nem kell bővebben méltatnunk. Nyilvánvaló lehet mindenki szemében, hogy az új intézmény az ezeréves magyar állam dicső-

ségét és a főváros kormányzatának becsületesen modern szellemét fogja hirdetni, mert kulturcselekedettel, egy előretörő ország fővárosához mindenképpen méltóan rójja le Budapest közönsége a nagy történelmi évfordulóval reáharult kötelességét.

A *Magyar Ipar* különös örömmel jegyzi fel a főváros közgyűlésének ezt a határozatát, mert teljes joggal tekinthetjük azt a magunk sikerének is. A most elhatározott szociális intézmény létesítéseért az *Országos Iparegyesület* vezető emberei lapunkban is és egyéb módon is egy évtized óta állhatatosan, csüggedetlenül küzdöttek. És mikor mindenki érthetetlen közömbösséggel haladt el a nagyszabású terv mellett, a mely valamely kivihetetlen ábrándképnek látszott, akkor a mi egyesületünk vezető tényezői tartották a lelket az eszmében, a mi, ime most már a megvalósulás küszöbére lépett.

Már 1902-ben, a mikor a munkások szakszervezeti tanácsa fordult a fővároshoz, *munkáskamara* czimén kérve egy hasonló alkotás létesítését, a boldog emlékeztű *Neuschlosz* Marczel tartott egyesületünkben előadást, utalva benne arra, hogy a millenáris alapítványt méltóbban és rendeltetésének megfelelőbben nem lehetne felhasználni, mint egy ilyen közin-

ELSŐ MAGYAR KÁBELGYÁR PERCI ÉS SCHACHERER R.-T.
BUDAPEST, FŐPOSTAFIÓK 4. SZÁM.
Gyárt mindenfajta szigetelt drótot és kábelt a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet szabványai szerint.

tézménynek a létesítésével. Azóta is egyesületünk körében és lapunk hasábjain érlelődött tovább az eszme.

Gelléri Mór igazgató, mint a főváros törvényhatósági bizottságának tagja, interpellációkban és egyéb felszólalásaiban újra és újra figyelmeztette a fővárost a millennáris alapítvány alakjában tett ígéretére, lankadatlan energiával sürgette annak beváltását. Valóságos „ceterum censeo“-ként ismételte sürgető buzditását, nem egyszer járva meg a meg nem értetés és kicsinylés keserves kálváriáját. Megesett többször, hogy energikus és lelkes szavait a városatyák egy kézlegyintéssel intézték el: „Kár erről beszélni, hiszen úgyis kivihetetlen“.

Végre a múlt évi június 8-án tartott közgyűlésen tett interpellációjára megnyugtató választ kapott a polgármestertől, a ki komolyan kezébe vette az ügyet és ime a kivihetetlennek tartott tervezetéből megvalósításra érett javaslat tett, az ábrándképből komoly és gyönyörű valóság lesz nemsokára. Lelkes örömmel és büszkén üdvözöljük.

A Népházára és a Közkönyvtárra vonatkozó előterjesztést — most immár határozatot — a következőkben ismertetjük:

Ismeretes, hogy az 1896. évi május hó 11-én megtartott ünnepi közgyűlésen a székesfőváros törvényhatósága a magyar állam ezeréves fennállásának megünneplése alkalmából kimondotta, hogy nemzeti kulturális és közjótékonsági célok megvalósítására egy millió forintnyi összeget szavaz meg. Lassanként kialakult az a meggyőződés, hogy az alapítványból oly nagyobb és a rendkívüli alkalomhoz méltó egységes intézményt kell létesíteni, a mely mind a két célt, tudniillik a humanitáriust és a kulturálist egyaránt szolgálja. Az évek folyamán aztán egész sora merült föl az ilyen intézményekre vonatkozó terveknek és eszmék-

nek, a melyek közül mindmáig egy sem tudott megvalósulni, míg időközben az évi kamatok 1,040.000 koronára szaporodtak föl.

Mindazonáltal a millenniumi alapítványozásban megnyilatkozó eszményi lendület nem lehetett és nem is volt egészen meddő. A főváros hatósága újszerű szociálpolitikai feladatokkal, minők a nagy városokban egyre sürgősebben merülnek föl, foglalkozott behatóan és a javasolt tervek egynémelyikét, mint például az V. ker. Népházat, az Aréna-úti Népszállót stb., ha nem is a millenniumi alapítványból, azóta korszerűen megvalósították.

Körülbelül egy évvel ezelőtt a tanács Gelléri Mór interpellációjára olyan értelemben válaszolt, hogy most már közelébb konkrét előterjesztést fog tenni egy megfelelő kultur- és szociálpolitikai intézmény létesítése iránt. Ezt az ígéretét a tanács be is váltotta és az elnöki ügyosztály előterjesztése nyomán a folyó hó 5-én tartott közgyűlésnek egy nagyarányú új *Közművelődési intézet*, azaz egy legnemesebb és legbehatóbb népkulturát szolgáló *Népház* és egy *Községi nyilvános könyvtár* föllállítását indítványozta. A törvényhatósági bizottság a javaslatot magáévá tette és most már csak az idő technikai kérdése, hogy mikor lesz meg Budapestnek a millenniumi lelkesedést olyan találóan a jövőbeépítéssel kifejező *Kulturháza*.

Lássuk már most közelebbről, hogy milyennek tervezik ezt a Népházat és ezt a Községi Könyvtárt, a melyekbe nemsokára magunk is elmehetünk (az építkezés befejezését 1913. végére várják.) A Népház feladata legáltalánosabban az lesz, hogy a főváros népművelő tevékenységét tovább vigye az iskolából, a hol a tanításnak utóvégre is természetes határai vannak, az életbe, a felnőtt ember önművelését elősegítő tanításba. Az a cél, hogy a felnőttek továbbképzésének mintegy nagy laboratóriuma legyen a népházban, a hol a népműveléssel foglalkozóktól (egyletek, társulatok stb. a népház *társadalmilag* lesz szervezve!) az *értelmi* képzettséget és a mindenfajta

gyakorlati ügyességeket lehessen elsajátítani. Az a cél, hogy a tudomány egyuttal a keresetképeség forrásává is váljon, hogy a kulturális cél csakugyan szorosan kapcsolódjék a humanitáriussal. E mellett azonban az új intézmény az egészséges szórakozás és a társadalmi művelt érintkezés tűzhelyévé, valóságos *népotthonná* lenni is hivatott, a hol előadó- és hangversenyterem, több más tanterem, olvasószobák, tanműhelyek, laboratóriumok, kiállítási, egyleti helyiségek, nyilvános étkező, társalgó stb. kapnának kellő helyet.

Az intézmény másik főrésze az új könyvtár, a mai Fővárosi Könyvtár továbbfejlesztése, volna. A Fővárosi Könyvtárt eredetileg statisztikai és közigazgatási könyvtárnak határozta meg a szabályrendelet. De egyrészt a városi közigazgatásnak terjeszkedése, másrészt a rohamosan növekedő könyvtárközönségnek igényei — 1905-ben 736 olvasó fordult meg a könyvtárban, 1910-ben már 20000, egy nagy állam- és társadalomtudományi könyvtárt fejlesztettek ki belőle. Mint ilyen azonban mai keretei között már alig tarthatja magát. A fővárosi népesség is folyton hangosabban hangoztatta, hogy a demokratikus városi politikának szükséges kiegészítése a felnőtt lakosság művelődési szükségleteinek kielégítése is. A múzeumok és könyvtárak Országos Tanácsa hasonló értelemben irt át a fővároshoz és másfelől is történtek kezdeményezések.

Végre is dr. Szabó Ervin főkönyvtáros kapott megbízást egy Emlékirat elkészítésére. Ez az emlékirat megállapítja, hogy Budapest könyvtárai a tudományos kutatók szükségletét alig, a laikus nagyközönségét pedig éppen nem elégítik ki, hogy Bécsben is, a mely példa pedig messze mögötte áll az amerikai-angol mintaképeknek, 10—12-szer annyit olvasnak, mint nálunk. A könyvtárak az egyéb közoktatásnak szerves kiegészítői és az összes kulturáلامokban a községi közoktatásügyi politika tárgyát képezik. Az emlékirat az ügynevezett egységes könyvtár típusát ajánlja, a mely sem a régi tudományos könyvtárral, sem a régi népkönyvtárral nem azonos, hanem *egyben mo-*

dern tudományos, tudományt népszerűsítő és szórakoztató könyvtár, a mely az egész művelt és művelődni kívánó nagyközönség igényeit tartja szem előtt. A könyvtár adminisztracionális költség-többlete évenként 75.000 korona volna. Ezt az emlékiratot egy szakértekezlet elé terjesztették, mely azt nagy lelkesedéssel helyeselte.

A főkönyvtáros javaslatára egy eszmei pályázatot tűztek ki a Tisza Kálmán-tér déli sarkán építendő, mintegy 70.000 m³ nagyságú kulturház terveire. A pályázat eredményéhez képest az építési stb. költségek 2 millió koronát fognak kitenni; az alapítványi kamatokból 1913. végéig 1,200.000 korona fog rendelkezésre állani, az ezen felül mutatózó 800.000 koronát a fővárosi kölcsönalapból előlegezik kamatmentesen és 1914-től számított évi 80.000 koronás törlesztésre. A törlesztés befejezése után az évi 80.000 koronát a közművelődési intézet kerületi fiókjainak építésére kell fordítani.
